

prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Literatura jako przestrzeń wolności.

O etycznej wartości wyobraźni

W swoim wystąpieniu chcę poruszyć temat literackiej wyobraźni i jej znaczenia w dobie kultury obrazkowej i sztucznej inteligencji. Od dawna słyszymy, że kultura obrazkowa wypiera kulturę pisma, literatura traci ważność, a czytanie staje się czynnością mało popularną. Pojawia się pytanie, jakie znaczenie ma literatura w czasach, gdy sztuczna inteligencja zaczyna nas wyręczać nie tylko w najprostszych czynnościach? Czy w tym świecie, coraz bardziej zautomatyzowanym, coraz szybszym, coraz mniej skłonny do refleksji, potrzebni są jeszcze pisarze, poeci, tłumacze? Ponad pół wieku temu, w roku 1967, amerykański prozaik John Barth, w eseju „Literatura wyczerpania” ogłosił kres pojęcia oryginalności i autora, twierdząc, że sztuka słowa może funkcjonować tylko jako przestrzeń powtórzeń i przekształceń. Dziś, kiedy do pisania zatrudniamy sztuczną inteligencję produkującą teksty na zadany temat, teza Bartha zdaje się spełniać w dwójnasób. Tymczasem literacka wyobraźnia odgrywa znaczącą rolę w kształtowaniu postaw i chronieniu wartości etycznych – w tym wolności, niezgody na zło. Literatura dostarcza wielu takich przykładów – i o nich właśnie chciałabym w swoim wystąpieniu opowiedzieć, wskazując na siłę społecznego oddziaływania dzieł literackich.